Laurenția Dascălu Jinga
Ariadna Ştefănescu

DESPRE CARACTERUL FRAGMENTAR AL DISCURSULUI ORAL

1. INTRODUCERE

Majoritatea studiilor despre limba vorbită menționează caracterul fragmentar al acesteia (determinat de apariția unor cuvinte sau enunțuri neîncheiate), subliniind faptul că este una dintre caracteristicile esențiale care o deosebesc de aspectul scris al limbii.

Cauzele fenomenului sunt foarte variate, dar ceea ce ni se pare esențial pentru interpretarea lui este caracterul său intenționat sau nu.

Dacă lăsăm la o parte cazurile de „tăiere a vorbei" prin intervenția intempestivă a alocutorului (heteroîntreruperile), majoritatea enunțurilor neîncheiate de locutor în mod mai mult sau mai puțin involuntar sunt autoîntreruperi determinate de caracterul neplanificat al mesajului oral (care se elaborează pe măsura emiterii lui, fără o pregătire prealabilă).

Facem distincție, în acest cadru, între autoîntrerupere şi *ezitare***,** un fenomen specific producției verbale care nu schimbă conținutul informativ, ci face parte dintre variațiile individuale, nesemnificative pentru decodarea mesajului de către alocutor.

Enunțurile lăsate în mod deliberat neîncheiate de către locutor sunt *elipse,* posibile datorită recuperării sensului din contextul comunicativ.

În cele ce urmează ne propunem să ne referim numai la enunțurile care au aspect neîncheiat din cauza unei autoîntreruperi (marcate prin pauză perceptibilă şi, uneori, prin lungirea silabei finale a cuvântului care o precedă) şi care sunt validate de alocutor ca acceptabile în economia dialogului respectiv. Validarea este sugerată de lipsa unei reacții care să semnaleze că a apărut o problemă locală, legată de receptarea mesajului (Dascălu Jinga 2003a; v. şi idem 2006:151–157 despre „întreruperile temporare"). Ne bazăm pe un corpus de conversații spontane, înregistrate direct, nu prin intermediul unor canale de tip tehnic (v. opoziția „limbă vorbită directă" vs. „limbă vorbită transmisă" la Dascălu Jinga 2002: 17–20), preluate din două volume de texte orale transcrise (CORV şi IV).

2. ENUNȚURI ÎNTRERUPTE NEDELIBERAT

Elaborarea *ad hoc* a mesajului oral provoacă adesea întreruperi, discontinuități, rupturi, cu reluări necesare găsirii cuvântului potrivit sau întoarceri

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

la un segment deja emis pentru a-l completa ori modifica etc., fenomene care reflectă dificultăţile locutorului legate de efortul „bunei formulări”.

2.1. Autoîntrerupere (pentru corectări, reformulări, digresiuni)

Enunţurile neîncheiate nedeliberat rezultă prin autoîntreruperea momentană a locutorului pentru ajustarea unor probleme locale legate de producerea enunţului (de pildă, autocorectare sau reformulare) sau pentru începerea unei digresiuni.

2.1.1. Autocorectare

Printre numeroasele mijloace de marcare a autocorectării (Dascălu Jinga 2002: 46–54), este destul de frecvent folosită întreruperea înainte de sfârşitul cuvântului; în exemplele care vor urma marcăm prin caractere aldine elementul discursiv întrerupt (şi varianta sa modificată, atunci când apare):

*A spus c-a făcut **o exp-*** (AK) ***o impresie** EXcelentă* (Dascălu Jinga 2002: 46).

2.1.2. Reformulare

Prin „reformulare” ne referim la autocorectarea „de adecvare”, făcută de locutor pentru a oferi un termen mai potrivit, nu pentru a înlocui unul eronat; în general, ea operează modificări semantice faţă de termenul anterior în direcţia atenuării sau, dimpotrivă, a amplificării sale (Dascălu Jinga 1998; 2002: 26–28):

*În ’77 este cutremuru şi . . a avut **MARI reparaţii de făcut acolo↑. . adică . . poate NU chiar aşa mari↓** da-n orice caz au fost* (Dascălu Jinga 2002: 27).

*El **probabil . . . SIgur** că el a fost un sincer democrat şi a crezut că* [...] (*ibidem:* 28).

2.1.3. Digresiune

Digresiunea implică „întoarcerea, după o abatere mai lungă sau mai scurtă, la punctul de unde s-a întrerupt tema principală” (Dascălu Jinga 2003b: 130). O fază obligatorie a sa este oprirea locutorului, pentru a face un fel de „buclă” sau de „ocol” tematic. Autoîntreruperea aceasta nu riscă tăierea unui cuvânt, dar se face, uneori, înainte de completarea enunţului; în exemplul următor marcăm digresiunea prin subliniere:

VJ: *Şi asta a apărut↑ din o mie nouă sute optzeci şi patru↑ chipurile↑ s-a observat . gaura aia↓ **<P** acolo de (AK) de ozon↓ din atmosferă. **P>** Şi VIne revista asta şi spune↑ **<F** Este o minCIUnă. **F>** . **Zice↓ În o mie nouă sute cinzeci şi doi sau cinzeci şi patru↑⊥** Articolul e scris de Harun TaziEFF (harun tazief) . . . ŞTII cine e Harun Tazieff.*

LDJ: *Da.*

VJ: *Un om cu o reputaţie ireproşabilă.*

LDJ: ***<Î** Faimosul vulcanolog. **Î>***

VJ: *Vulcanolog. Zice NICI poveste. Zice N-a fo- (AK) nu e o descoperire a anilor optzeci↑. a fost descrisă-n o mie nouă sute cinzecişidoi↓ cinzecişipatru↑ când freonul aproape nu se-ntrebuinţa↑ şi-au fost descrise găurile-astea* (CORV: 77–78).

2.2. Fals start

Fenomenul numit „fals start”, se referă la momentul în care locutorul ezită din cauza **dificultăţii de a alege**, fie ideea pe care să o emită, fie expresia prin care

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

să expună această idee. Uneori, când constată că a produs ceea ce i se pare a fi un „rateu" discursiv, el se opreşte pentru a schimba construcția începută.

2.2.1. Locutorul *modifică programul informativ*

În cazul abandonării ideii începute (considerată nerelevantă sau mai puțin urgentă etc.), alocutorul nu are suficiente date pentru a o interpreta corect):

VJ: *Păi da'↓ o: o gravură se face-n MULte exemplare↓ Moni↓ nu: //*
LDJ: *Se ducea şi stătea la el în primul rând↓ îşi făcea vacanța*
[ ]
VJ: *şi: avea exemplare de autor↑ pentru că* ***el venea la:⊥ . se veDEA că ⊥*** *Doar fresca aia iMENsă făcută↑ aia i-a luat timp* (CORV:68–69).

2.2.2. Locutorul păstrează programul informativ, dar *modifică selecția discursivă*

Uneori se substituie o întrebare prea generală cu una mai specifică:

LDJ: ***Şi de exemplu CE:⊥.Trebuia să te gândeşti la o afecțiune aNUme↑ să-ți alegi ceva****? =*
AG: *= /ă:* ***<Î*** *NU nu↓* ***Î>*** *TOCma↓ că ăla zicea să nu te gândeşti↓ PARcă* (CORV: 143).

Alteori schimbarea selecției discursive vizează înlocuirea unei exprimări prea directe şi explicite cu una eufemistică:

n-a percutat? de CE. crezi că n-a simțit? ***e prea⊥ are prea multă încredere-n el?*** (IV: 61)

Adesea schimbarea selecției discursive se face prin abandonarea modalității de a realiza programul informativ în stil indirect în favoarea stilului direct, mult mai „viu":

vine la doişpe la vic în CAmeră ***şi-i spune că sânt ⊥*** ((rugător)) ***<$_{IM}$ va:i↓ sânt un cerşeto:r>***↓ (IV: 59–60).

În general noua opțiune înclină spre o variantă mai clară şi mai precisă. În exemplul următor, după aserțiunea *nu poți să spui exact ce sunt ei,* locutorul începe o explicație (*adică vorbesc*), apoi se opreşte, pentru a trece la o argumentare mai amplă:

AA: *Sânt îngăduiTORI /î: americanii față de cei*
[ ]
AH: *Sânt Sânt FOARte îngăduitori.*
AA: *cu dificultăți?*
[ ]
AH: *FOARte îngă- FOARte îngăduitori↑ pentru că:: . sânt (AK) nu poți să spui exact ce sânt ei↓* ***adică vorbesc ⊥*** */î. Chinezii vorbesc cu desTUL de mare dificultate. Chinezii veniți mai ales veniți aşa deci NU la şcoală↓ veniți şi imediat intrați în diverse. slujbe↓ servicii /î: vorbesc FOARte prost↑. şi deci au EI un accent al lor cu toate↓ cu intonația cu toate: deci îi înțeleg destul*
[ ]
AA: ***<R*** *Da da da.* ***R>***
AH: *de greu↑. /î: mexicanii la fel↓ . vorbesc . . prost↑ deci: foarte greu↑ aşa că vor nu vor↑ TREbuie să fie îngăduitori↑ i-au . agreat acolo↑. . deci n-au ce să facă↑ mai mult sau mai puțin↑ şi* [...] (CORV: 112–113).

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

3. ENUNȚURI ÎNTRERUPTE DELIBERAT

Funcționarea enunțurilor deliberat neîncheiate în cadrul unei interacțiuni „față în față" se bazează pe o trăsătură fundamentală a conversației spontane, anume **coprezența locutorului şi alocutorului (sau alocutorilor)**; ea permite, printre altele, folosirea strategiilor de politețe, a mărcilor fatice, multe din categoria celor cu sens epistemic (*auzi?*, *ştii?, nu-i aşa?, nu?, înțelegi?*), a semnalelor de feedback din partea alocutorului (recepție, confirmare, obiecție, corectare etc.), precum şi posibilitatea referirii la un fond comun de cunoştințe, care favorizează elipsa şi caracterul implicit al discursului (Bazzanella 1994: 20).

În dorința de a se exprima concis, locutorul poate să se oprească în punctul în care consideră că a oferit cantitatea de informație necesară decodării mesajului. Dar cel care validează (sau nu) caracterul „complet" din punct de vedere interacțional al acestui enunț este destinatarul. Aşa cum subliniază Roulet (1989: 47–48), „la complétude interactive d'une intervention ne peut être définie a priori par l'énonciateur [...] mais c'est le destinataire qui, en dernier lieu, est seul juge de la complétude". Dacă un enunț incomplet nu declanşează din partea alocutorului reacții de tip „negativ" (corectare, cerere de clarificare, de completare, de repetare etc.), se poate spune că este satisfăcută condiția „dublului acord" între parteneri, ceea ce, după Roulet (1986:190), arată că schimbul respectiv de intervenții se caracterizează prin „completitudine interacțională".

3.1. Aspecte formale al sistării deliberate a enunțului

Sistarea emiterii unui enunț lăsat în mod deliberat neîncheiat de locutor are loc, în general, după elemente mai puțin pline semantic, din categoria conectorilor:

> *zgîrciți adică nu: nu-ți dădea foarte mult în plus*↓ ***dar*** # (IV: 58); *blocu meu e cu şapte etaje*↓ ***deci:*** (IV: 77); *Păi ASta e*↓ ***că*** . . . . ⊥ (CORV: 50); *să zic că s-aranjează da' eu cred că fiind subțiri aşa s-ar putea* ***să:*** (IV: 127),

dar şi din cea a morfemelor libere (*parcă* ***s-a mai #*** *o idee aşa la față*↓ (IV: 83)), a negației (*un prim ajuTOR acolo*↓ *îi dai ceva* ***să nu*** ⊥ (IV: 31)) etc.

3.2. Aspecte legate de interpretarea enunțurilor neîncheiate

Elipsa şi trunchierea (drastică) a expresiei lingvistice a unui enunț nu survin aleatoriu, ci apar în anumite condiții gramaticale, semantice şi de uz. În discuția de mai jos se va da întâietate aspectelor pragmatice. Recuperarea conținutului semantic şi a funcționalității pragmatice a enunțurilor neîncheiate se face pe baza informației oferite de contextul comunicativ. Se vor avea în vedere tipul de secvență conversațională în care apare fenomenul discutat, caracterul ei preferențial sau nepreferențial, atitudinea locutorului față de maximele conversaționale în momentul optării pentru varianta de expresie redusă şi strategiile de politețe puse în acțiune, în urma cărora adesea secvența devine polifuncțională. Această polifuncționalitate este „administrată" de locutori pe parcursul realizării mişcării conversaționale în care se află înscrişi.

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

S-a constatat că sintaxa incompletă a enunțurilor – analizată din perspectiva relației dintre *fața* sau *imaginea* locutorului și normele sociolingvistice – este, în japoneză, un mod de a satisface politețea, prin: (1a) atenuarea sau intensificarea actelor de vorbire; (1b) evitarea unei expresii onorifice sau depreciative; (2a) o modalitate de a evita responsabilitatea; (2b) de a indica familiaritatea sau puterea; (2c) de a indica emoția; (2d) de a atrage atenția (Okamoto, *apud* Tanaka 2004: 86). Unele dintre exemplele de mai jos vor arăta că nu în toate cazurile rolul pragmatic al elipsei este atât de evident pe cât ar da de înțeles clasificările teoretice, fenomenul putând să acopere mai multe funcționalități pragmatice din cele indicate sau putând să se înscrie la limita de jos a uneia dintre ele. În analiza noastră enunțurile incomplete sunt abordate din perspectiva unei triple relații: între *față,* normele sociolingvistice și normele structurale ale organizării conversației.

3.2.1. Prin presiunea topicului discursiv (care își creează propria rețea lexico-semantică), **contextul lingvistic** permite adesea recuperarea elementului omis:

*Când m-am încadrat eram cu: două mii de lei. Şi zic (AK) zice Şi CÂT lucrați. Mă:↓ zic ne-apucă şi două↑şi trei↑şi patru dimineața. Zice Mă:i↑da' zice-**ți dă: BANI în plus la?** Nu. Da' zice Voi steți* (sunteți) *nebuni? **<Î** NU **Î>** stem (suntem) nebuni↓* [râde]***<R** da' ne place ceea ce FAcem. **R>*** (CORV: 157–158).

Pentru a arăta modul în care alocutorul recuperează date destul de îndepărtate din contextul anterior, am avut nevoie de un pasaj mai lung (cu trei întreruperi ale citatului):

AG: *şi eu stăteam în fața televizorului↑şi mă uitam prin nişte ziAre↑deci NU eram atentă la chestia aia↑am văzut că e **un rus** care zice nu ştiu ce↑cum era atunci cu **.** ruşii↓ ştii↑ pe postu rusesc↑* [...] */i **<Î** PARc- **Î>** am înțeles eu↓ că NU ştiu ruseşte↑că **e vorba de ceva↓ de o şedință de-asta↓ de sugestie colecTIvă↓** de nu ştiu ce↑**<Î** i-am **Î>** dat atenție aşa↓ c-un sfert de ureche↑**.** DUpă care↓ mergând spre casă↑*[…] *Eu↑ care eram întodeuna↓ cu dureri de spi**<J** nare↓ **J>** obo<**J** sită↓**J>** nu ştiu ce↓ eram dup-o zi foarte grea↑am urcat ca o capră neagră↑n-aveam nici pe dracu.* [...] *Mă simțeam <MARC excelent. MARC>* **.**

LDJ: ***Şi n-ai făcut nici o legătură cu:?***

AG: *DUp-aia mi s-a spus ce e cu chestia aia↑şi-am zis **<Î** HO **Î> <J** pa: .**J>*** (CORV:141–142)

Conținutul propozițional eliptic poate fi recuperat *cvasiverbatim* (*n-ai făcut nici o legătură cu rusul?* sau *n-ai făcut legătură cu ședința de sugestie colectivă?*), la aceasta ajutând și constrângerile gramaticale (locuțiunea verbală cu prepoziție de regim). Incompletitudinea apare la nivelul numirii celui mai proeminent referent discursiv într-o unitate de enunț de tip întrebare suportivă. Întrebarea suportivă este parte integrantă dintr-o macrosecvență de relatare, mai precis, survine după ce o primă „rundă" de relatare s-a încheiat și după ce topicul discursiv a fost bine instalat în fondul comun de cunoștințe. Intervenția locutorului LDJ e subordonată politeții pozitive, indicând un grad mare de implicare. Același locutor determină reluarea relatării a cărei „energie" conversațională nu s-a consumat complet, subiectul fiind incitant. Polifuncționalitatea sau „amalgamul pragmatic" al zonei (Stati 1990: 43) în care se produce elipsa se reflectă în cumulul următor: (i) cerere de informație, (ii) oferirea dreptului de a vorbi alocutorului, (iii) formarea cadrului

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

discursiv propice expansiunii relatării. La *nivelul a ceea ce este zis*, elipsa indică o minimă încălcare a maximei cantității, mai precis a primei submaxime („Make your contribution as informative as is required (for the curent purposes of the conversation).”). În urma acestei atitudini față de cantitate se declanşează o serie de implicaturi particularizate, de tip interpersonal (cum ar fi: „Nu are rost să exprim tot.”, „Tu înțelegi foarte bine ce vreau să zic, chiar dacă nu spun tot.”, „Confirmă-mi că am înțeles bine.” ş.a.). Elipsa este favorizată aici de tot ceea ce presupune strategia politeții pozitive a întrebărilor suportive. În plus, este şi o *formă discretă de a nu impune un cadru discursiv explicit* care l-ar fi închis pe interlocutor doar în limitele unui anumit proiect conversațional.

În exemplul de mai jos elipsa, recuperabilă *verbatim* sub presiunea lexicală a sintagmei *rută directă* şi sub constrângerea gramaticală a unui adjectiv la superlativ (*cea mai…*), se înscrie într-o postsecvență nepreferată (cf. 8–9) a secvenței de bază de tip *cerere* (cf. 1–7):

1C (funcționar CFR): *pe UNDE mergeți↓ prin austria?*
2A (client): *ă: da. deocamdată nu: nu am pentru viză# există şi altă rută↓ nu↑ ştiu că există un tren de: care merge la /francfurt/↓ nu↑*
3C: *nu. avem vreunu care* ***merge direct*** *la /francfurt/?*
4B (funcționar CFR): *(nu)*
5C: *nu n-avem numai cu: numai pân' la viena şi la viena schimbați.*
6A: *aha # # şi se poate lua bilet întreg↓ adică întreg! de la bu[cureşti la:*
7C: *[(de la viena) la ceoslovaci n-avem↓*
((B neagă, dând din cap))
8C: d*eci* ***asta e: ruta cea mai:*** *pe la viena↓* ***nu***↑
9A: *aha* (IV: 138)

Concluzia eliptică şi redundantă de la 8C, împreună cu întrebarea de confirmare (engl. *tag) nu?*, au rolul de a atenua nesatisfacerea cererii. Este o strategie care – printr-o prelungire neinformativă a conversației– face ca nepreferențialitatea să se atenueze, ca destinatarul să-şi aproprieze ştirea negativă şi ca locutorul să-şi păstreze imaginea. Având în vedere contextul situațional, alte practici specifice minimizării nepreferențialității, ca amânarea, elaborarea sau evaluarea anticipatoare a răspunsului nepreferențial, reformulările de prevenire etc. (Schegloff 2007: 63–73), nu şi-ar avea rostul. La nivelul culoarului 8 din conversație – din nou menționăm că observațiile se fac din perspectiva a *ceea ce este zis* –, vorbitorul exploatează întâia submaximă a cantității pentru a produce implicaturi interpersonale care îl pot solidariza într-un oarecare grad cu interlocutorul şi care consună cu altele declanşate anterior, de exemplu, de întrebarea de tip *tag*.

3.2.2. Coprezența locutorului şi alocutorului le permite recurgerea la mijloace care depăşesc sfera elementelor verbale, o trăsătură specifică a comunicării orale fiind caracterul mixt al semnalelor comunicative (verbale, dar şi nonverbale). Decodarea unor enunțuri incomplete sub aspect gramatical se bazează adesea pe faptul că alocutorul poate compensa absența unor constituenți verbali prin intermediul **mijloacelor nonverbale** (de pildă intonația, mimica, gesturile etc.), care „pun în funcțiune capacitatea sa de deducție pragmatică” (Ionescu-Ruxăndoiu 1999:18).

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

3.2.2.1. Latura **suprasegmentală** a contextului lingvistic devine indispensabilă în decodarea unor enunțuri aparent neîncheiate, dar considerate complete de locutor. Intonația de suspensie cu care le rostește este semn al completitudinii mesajului; *suspensia*, ca întrerupere intenționată prin care locutorul lasă să se subînțeleagă restul comunicării, are o intonație cu aspect plat (pe un ton înalt, mediu sau grav) și este, de regulă, însoțită de lungirea ultimei silabe (GALR II: 950).

În cazul „exclamativelor superlative" (GALR II: 967), elipse gramaticalizate, caracterizate prin intonație de suspensie și lungirea silabei finale, conținutul elidat este recuperabil în limitele unei variații mici și neglijabile, ce nu ridică probleme interpretării (***Da' erau de-o finețe: .*** [dantelele] *Cu cu LUpa er-* (AK) *le lucra.* (CORV: 73)).

O mare parte însă dintre enunțurile neîncheiate care au intonație de suspensie nu au un conținut propozițional recuperabil *verbatim*. Majoritatea apar în secvențe conversaționale nepreferate. Astfel, în exemplul următor:

1VJ: *Dacă FACI statistica kilometri - călători↑ TOdeauna vei găsi↑ că cel mai mic risc↑ este cu avionul. Și cel mai mare risc este cu* ***.*** *mașina pe șosea. Și între ele e trenul.*
2LDJ: ***<J <P*** *Se consideră totuși TREnul cel mai* ***.*** */î sigur mijloc de transport în comun.* ***P> J>***
[
3VJ: *Se consideră dar se conSIderă dar NU este adevărat.* ***. .*** *Pentru că cu avionul se străbat miliOAne de kilometri.* ***. .*** *Cu trenul se străbat MULT mai puțini.*
4LDJ: ***<J Dac-o iei așa:.J>***
[[ ]
5VJ: *Per călător. Păi da' aȘA tre' să judeci.* (CORV: 82–83),

contrazicerea care apare în 2LDJ orientează secvența spre nepreferențialitate. Intervenția 3VJ este un răspuns standard nepreferat. Ceea ce se pierde parțial în urma neîncheierii enunțului lui 4LDJ este conținutul propozițional, iar condiționala frazeologizată care rămâne (*dacă o iei așa*) funcționează pragmatic ca un marcator discursiv de atitudine propozițională. Marcatorul ghidează interpretarea către o formă de acord parțial față de teza susținută de interlocutor, ca o modalitate de a atenua diferența de opinii și de a ceda în fața „adversarului".

Folosirea cu intonație de suspensie a conectorului concluziv *așa că* apare frecvent în secvențe conversaționale nepreferențiale, atenuând sau deturnând uneori această orientare către preferențialitate:

B: *da' trebuie în română↓ prezentarea↑ o facem în română?*
A: *în română a zis domnișoara d*** dar# # și pentru cei care sânt din străină[tate?*
B: *[sună ciudat că dacă-i internațională↑ ce?*
A: *da' nu e decât una din# din străinătate din ucraina. #* ***așa că:*** (IV: 34)

Gradul mare de redundanță permite ca în această zonă a conversației să se încalce maxima cantității *la nivelul lui „ceea ce este zis"*, fără ca informația să se piardă. Detaliile din contextul situațional (*Nu e decât una din străinătate, din Ucraina.*), scurtul moment de deliberare și apoi fragmentariatea enunțului concluziv sunt strategiile de atenuare a impoziției unei recomandări. Fața interlocutorului, aflată sub amenințarea unui act din clasa celor directive, este menajată.

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

3.2.2.2. În decodarea unor enunţuri lăsate deliberat neîncheiate, alocutorul poate recurge şi la alte elemente nonverbale ale comunicării, de pildă la **gesturi** (eventual însoţite de deicticele corespunzătoare):

C: *aici e că [am* ((arată spre picioare))
E: *[e mai strîmt*
B: *nu e vorba de asta că:*
A: *e-aici↓ de fapt* ((arată cusătura care ieşea în evidenţă))
E: *nu da' materialu subţire întotdeauna* ***se ia pă*** („pe picioare")
A: *da: da* (IV: 129)

În exemplul de mai jos, expresia eliptică *nu mai*, pragmatizată pentru actul verbal de interzicere şi celelalte elipse (pe care le indicăm prin semnul **{ }**) participă prin cumul la atenuarea conflictului şi la exprimarea emoţiei:

((**C** îşi desface codiţele împletite de fiica ei))
F: *STAI ma:mi:↓* ***nu*** *⊥*
C: ***nu mai*** **{}** *că nu <P vreau aşa>lasă-mă* **{}↓** ***nu mai*** **{}** *⊥ CE mi-ai făcut aici.# nu-i frumos* **{}**. (IV: 31)

În situaţia în care limbajul are o pondere secundară, fiind subordonat unor acţiuni concrete de remediere, ca în exemplul anterior, ne-am aştepta ca încălcarea maximei cantităţii să nu fie foarte relevantă. Cu toate acestea, observăm că o astfel de atitudine faţă de cantitatea de informaţie exprimată de enunţ generează aceleaşi tipuri de implicaturi interpersonale ca şi în cazurile în care limbajul nu este un accesoriu secundar atingerii unor scopuri concrete şi speciale.

3.2.3. Componenta psihologică (sau cognitivă) a contextului comunicativ include „toate datele (informaţii sau supoziţii) despre ce ştiu, cred sau consideră de la sine înţeles participanţii şi despre intenţiile lor în situaţia dată" (Ionescu-Ruxăndoiu 2003:19). Între aceste date se regăsesc şi informaţii care aparţin unui **stoc cognitiv comun**, rezultat din comunicări anterioare între locutorul şi alocutorul respectiv, constituind „istoria lor conversaţională" (Golopenţia 1988); referirea la astfel de cunoştinţe permite exprimarea eliptică în exemplul de mai jos:

A: *elena↓ e la vâlcea.*
B: *e la vâlcea ?*
A: *da↓ e la vâlcea.*
B: ***î:h # cu: #?***
A: *nu. i ⊥ e e singura.<@ e singură>.*
B: *a. # #*
A: *da. o să se întoarcă↓ zilele-astea↓ din franţa.*
B: *a↓ el e plecat în franţa?*
A: *da. da. da. a plecat deja spre românia.* (IV: 176).

3.3. Elipsa ca trăsătură a „stilului personal"

Unii locutori folosesc mai frecvent decât alţii enunţuri şi chiar intervenţii neterminate, încât acest lucru poate fi simţit ca o trăsătură a idiolectului lor sau a „modului personal de a folosi limbajul", după cum observă Wilson (2000: 24); de pildă:

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

<@ uneori e bună @> şi-o oarecare constrângere. Adică ***cred că ŞI la ei↓ la chestia asta cu ARmele↓ şi ⊥ .*** *Copiii care reclamă profesorii dacă-i: CEARtă sau şi admonestează↓ -şi reclamă părinții că i-au bătut şi-i dă (sic!) în judecată adică↓ şi-ajung la tribunal↓* ***deci tot felul de ⊥*** *Se duc la câte-o casă dintr-astea şi stau acolo pentru că* ***.*** *se ceartă cu părinții↑ adică sânt totuşi nişte lucruri nelalocul lor pă care şi EI le recunosc că NU erau aşa acum cincisprezece-douăzeci de ani↓ adică totuşi sânt uneori↓* ***depăşesc o limită a: ⊥*** (CO RV: 110).

4. CONCLUZII

Caracterul fragmentar al discursului oral este tolerat de către interlocutori cu mai puțină dificultate decât s-ar crede, pentru că, în general, enunțurile aparent (gramatical) neîncheiate sunt, în realitate, interpretabile pragmatic, aşa cum reiese din faptul că sunt validate de alocutori (prin lipsa unei reacții specifice de monitorizare a receptării).

O serie de autoîntreruperi, cum ar fi cele motivate de autocorectări, de reformulări, de modificarea programului informativ al locutorului sau doar de schimbarea selecției discursive, sunt determinate de modul oral de producere a mesajului (v.şi Blanche-Benveniste 1997: 47). Alături de aceste fenomene, apar şi multe enunțuri fragmentare unde întreruperea nu e făcută cu un scop evident. Trecând în revistă câteva tipuri din ultima categorie, am arătat, pe de o parte, că factori de tipul reglării gradului de impoziție a unui act conversațional predetermină fenomenul fragmentării fluxului discursiv, iar, pe de altă parte, că orientarea spre nepreferențialitate a secvenței conversaționale reprezintă un context pragmatic care favorizează întreruperile.

SIGLE

CORV = Laurenția Dascălu Jinga, *Corpus de română vorbită (CORV). Eşantioane*, Bucureşti, Editura Oscar Print, 2002.

GALR = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan − Al. Rosetti", V. Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, tiraj nou, revizuit, 2008 (primul tiraj: 2005).

IV = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus selectiv şi tipologie,* Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2002.

BIBLIOGRAFIE

Blanche-Benveniste 1997 = Claire Blanche-Benveniste, *Approches de la langue parlée en français,* Paris, Ophrys.

Bazzanella 1994 = Carla Bazzanella, *Le facce del parlare. Un approccio pragmatico all'italiano parlato*, Firenze, La Nuova Italia.

Bondi/Stati 2003 = Marina Bondi, Sorin Stati (eds.), *Dialogue Analysis 2000. Selected Papers from the 10th IADA Anniversary Conference, Bologna 2000,* Tűbingen, Max Niemeyer Verlag.

Cosnier/Gelas/Kerbrat-Orecchioni 1988 = Jacques Cosnier, Nadine Gelas, Catherine Kerbrat-Orecchioni (eds.), *Échanges sur la conversation*, Paris, Éditions du CNRS.

Dascălu Jinga 1998 = Laurenția Dascălu Jinga, *Some notes on appropriateness repair in spontaneous speech*, în *RRL* XLIII, 5–6, p. 343–350.

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)

Dascălu Jinga 2002 = Laurenţia Dascălu Jinga, *Corectarea şi autocorectarea în conversaţia spontană*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Dascălu Jinga 2003a = Laurenţia Dascălu Jinga, *Metadiscursive triads*, în Bondi/Stati (ed.), p. 163–172.
Dascălu Jinga 2003b = Laurenţia Dascălu Jinga, *Digresiunile în conversaţia spontană*, în Dascălu Jinga/Pop (coord.), p. 128–148.
Dascălu Jinga 2006 = Laurenţia Dascălu Jinga, *Pauzele şi întreruperile în conversaţia românească actuală*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Dascălu Jinga/Pop 2003 = Laurenţia Dascălu Jinga, Liana Pop (coord.), *Dialogul în româna vorbită,* Bucureşti, Oscar Print.
Golopenţia 1988 = Sanda Golopenţia, *Interaction et histoire conversationnelles*, în Cosnier/Gelas/Kerbrat-Orecchioni (eds.), p. 69–81.
Ionescu-Ruxăndoiu 1999 = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Conversaţia. Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite.* Ediţia a II-a (revăzută), Bucureşti, All.
Ionescu-Ruxăndoiu 2003 = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Limbaj şi comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică,* Bucureşti, All Universitar.
Roulet 1986 = Eddy Roulet, *Complétude interactive et mouvements discursifs*, în „Cahiers de linguistique française", 7, p. 169–188.
Roulet 1989 = Eddy Roulet, *De la structure de la conversation à la structure d'autres types de discours*, în Rubattel (ed.), p. 35–59.
Rubattel 1989 = Christian Rubattel (ed.), *Modèles du discours. Recherches actuelles en Suisse romande*, Berne/Frankfurt am Main, Peter Lang.
Schegloff 2007 = Emanuel A. Schegloff, *Sequence Organization in Interaction. A Primer in Conversation Analysis* I, Cambridge, New York etc., Cabridge University Press.
Stati 1990 = Sorin Stati, *Le transphrastique,* Paris, Presses Universitaires de France.
Tanaka 2004 = Lidia Tanaka, *Gender, Language and Culture. A Study of Japanese Interview Discourse*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins (= *Studies in Language Companion Series*, 69).
Wilson 2000 = Peter Wilson, *Mind the Gap. Ellipsis and stylistic variation in Spoken and Written English*, London, New York etc., Longman.

ON THE FRAGMENTARY CHARACTER OF THE SPOKEN DISCOURSE

(Abstract)

The fragmentary character of the spoken discourse is well tolerated by the participants to a face to face conversation, because, usually, the unfinished utterances can be pragmatically interpreted, as they are implicitly ratified by the hearer's lack of a monitoring reaction.

Whereas some self-interruptions are simply caused by the "oral way of production" (mostly due to some repair strategies), others have less obvious explanations. As for the latter, the authors conclude that (a) some ellipses are activated by the speakers with the aim of reducing the imposition degree of a conversational act and (b) the orientation of a conversational sequence towards a dispreferred act represents a pragmatic context typically favoring self-interruptions.

Cuvinte-cheie: limba vorbită, enunţuri neterminate, autoîntrerupere, elipsă.

Keywords: spoken discourse, unfinished utterances, self-interruption, ellipsis.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan − Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13
Facultatea de Litere,
Bucureşti, Str. Edgar Quinet, nr. 7−9

BDD-A596 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:37 UTC)